

Valdemar Poulsen

Valdemar Poulsen

28. november 1929-15. november 2010

Af Minik Rosing

Den akademiske løbebane

Valdemar Poulsen tog magisterkonferens i geologi ved Københavns Universitet i 1956 og fik Københavns Universitets Guldmedalje i 1958. I 1964 blev han dr.phil. på afhandlingen: *Contributions to the Lower and Middle Cambrian paleontology and stratigraphy of Northwest Greenland*. Han var i en årrække ansat ved Mineralogisk Museum, nu Statens Naturhistoriske Museum, under Københavns Universitet. Først som honorarlønnet videnskabelig assistent i 1956-1961, dernæst som amanuensis fra 1961 til 1966, og fra 1966 til 1968 fungerede han som afdelingsleder ved museet. Fra 1968 til 1971 var han afdelingsleder ved Institut for Almen Geologi, og i 1971 blev han professor i geologi med særligt henblik på biostratigrafi ved Institut for Historisk Geologi, Københavns Universitet. Denne stilling beklædte han frem til 1992.

I 1981 blev Valdemar Poulsen indvalgt som medlem af Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

Indflydelsen fra barndomshjemmet

Valdemar Poulsen voksede op i et hjem præget af interessen for dyrenes tidligste udvikling på Jorden. Hans far, Christian Poulsen, var en af sin tids fremmeste forskere i trilobitternes systematik, og han spillede en vigtig rolle i udredningen af den palæozoiske stratigrafi i Baltikum og Grønland. Han var ligesom sidenhen sin søn ansat ved Mineralogisk Museum, hvor han grundlagde nogle af museets fine samlinger og forfattede en række monografier, der beskriver samlingerne og deres taksonomi. Museet råder stadig over en rigdom af meget fine håndtegninger fra denne glørværdige epoke. Valdemar Poulsen voksede således op omgivet af trilobitter og palæozoiske lagfølger og tog i en ung alder med sin far på feltarbejde i Østgrønland og senere Argentina.

Foregangsmand i det geologiske miljø

Valdemar Poulsen kom til at opleve en tid, hvor geologi i højere og højere grad gik fra at være en rent deskriptiv videnskab til en kvantitativ videnskab, hvor nye metoder til at måle geologiske parametre spirede frem. Selv indførte han statistiske metoder i studiet af fossiler. Han udviklede og underviste i morfometriske metoder, og han brugte en stor del af sin tid til statistiske studier af de parametre, som bestemmer fossile organismers form og størrelse, således at fossiler ikke blot kunne benyttes som stratigra-

fiske indikatorer, men også belyse de miljøer, der omgav fortidens dyreverden og satte rammerne for deres udvikling. I en sidebemærkning er det kun rimeligt og helt i hans egen ånd at nævne, at han ved utallige lejligheder rundhåndet øsede af sine morfometriske observationer og betragtninger vedrørende den humane kønsdimorfi, som tydeligvis havde fanget hans interesse.

I begyndelsen af 1900-tallet var det geologiske fagmiljø i Danmark et af de sidste til at anerkende teorierne om, at Nordeuropa havde været dækket af is, og at fænomenet istider overhovedet var en mulighed. Da man endelig modstræbende havde anerkendt istider som et videnskabeligt faktum, kom den tyske meteorolog Alfred Wegener og diskede op med en endnu mere uhyrlig ide. Han foreslog, at Jordens kontinenter bevæger sig, og at ikke blot klimaet, men selve Jorden er dynamisk. Han baserede sine ideer på observationer fra Nordøstgrønland, hvor også Valdemar Poulsens far arbejdede sammen med Lauge Koch. Med erfaringen fra den succes, man havde haft med at fornægte istider i et halvt århundrede, afviste man nu på det skarpeste Wegeners ideer som den rene fantasi og gjorde dermed endnu en gang det københavnske geologiske miljø til den sidste bastion for forældede videnskabelige teorier.

Men Valdemar Poulsen havde tidligt indset, at pladetektonikken havde en betydelig forklaringskraft i forhold til den parallelle udvikling af faunaer på de to sider af Atlanten. Hans udgangspunkt for forståelsen af teorien var både hans eget og faderens arbejde i Østgrønland og senere hen i Newfoundland. I denne sag viste Valdemar Poulsen sig som en foregangsmand, og ved opbydelser af en ikke ringe mængde civil courage begyndte han at undervise i pladetektonik – dog først efter kl. 18, hvor chancen for at blive afsløret og dermed udsat for hån, spot og latterliggørelse var minimal.

I selskab med Arne Noe-Nygaard

Som nævnt var Valdemar Poulsen med sin far i Argentina. Rejsen fandt sted i slutningen af 1950'erne, og ifølge angiveligt sandfærdige overleveringer var det en tur, hvor også Arne Noe-Nygaard deltog. Jeg har kun historien om rejsen fra Noe, men ifølge ham foregik turen sammen med "ham kemikeren Williams – det var naturligvis før han opfandt barbevandet". Rejsen var kommet i stand, efter at polarforskeren Ejnar Mikkelsen i et brev havde beordret Williams til at tage et hold danske naturhistorikere med på en rejse, han ville gennemføre i Argentina. Ejnar Mikkelsen havde følt sig i sin gode ret til at fremkomme med dette krav, fordi han havde hjulpet en hr. Williams ud af Alaska, før vinteren lukkede landet engang i en fjern fortid. Som Noe sagde: "det var naturligvis en anden Williams, men brevet virkede nu alligevel".

Andre bedrifter

Valdemar Poulsen engagerede sig i undervisningen og i den populære udbredelse af geologien, og han var en af initiativtagerne til oprettelsen af feltstationen Gravgærde på Bornholm. Han var desuden medstifter af tidskriftet *Varv*, som var en geologisk parallel til det måske bedre kendte *Skalk*.

Valdemar Poulsen var således en markant skikkelse i det danske geologiske fagmiljø og en af de kræfter, der gav dansk geologi en mere eksakt videnskabelig form.

Æret være hans minde!